

मोटार वाहन विभागातील कामकाज व संबंधित योजना

i) वाहनांची नोंदणी करणे

सर्व प्रकारच्या मोटार वाहनांची नोंदणी करणे आवश्यक असून, त्यासाठी राज्यात विविध नोंदणी प्राधिकरणे स्थापन झाली आहे. सन 2015-16 ते 2023-24 व 30 नोव्हेंबर 2024 कालावधीत महाराष्ट्र राज्यात नोंदणी झालेल्या वाहनांची संख्या पुढीलप्रमाणे आहे.

अ. क्र.	वर्ष	वर्षात नोंद झालेल्या नविन वाहनांची संख्या	वर्षातील वाढ / घट %	नोंदणीकृत वाहनांची संख्या	वर्षातील वाढ / घट %
1	2015-16	23,03,783	2.85	2,78,69,866	8.9
2	2016-17	23,95,577	3.98	3,02,17,111	8.4
3	2017-18	26,98,688	12.7	3,29,49,802	9
4	2018-19	25,84,062	-4.2	3,55,10,946	7.8
5	2019-20	23,83,477	-7.8	3,78,88,091	6.7
6	2020-21	17,28,688	-27	3,96,15,820	4.6
7	2021-22	18,79,731	8.74	4,15,02,792	4.8
8	2022-23	24,17,262	28.59	4,32,90,364	4.3
9	2023-24	25,80,224	6.7	4,65,00,278	7.41
10	30 नोव्हेंबर, 2024	19,51,483		4,84,51,759	

वाहन प्रकारानुसार वापरात असलेली मोटार वाहन संख्या 31 मार्च, 2019 ते 31 मार्च, 2023 अखेर व 30 नोव्हेंबर, 2024 पर्यंत

(संख्या हजारात)

Sr. No.	Category	2019	2020	2021	2022	2023*	2024*	30 Nov 2024*
1	Total Two wheelers	26027	27794	29050	30352	32006	33796	35193
2	Motor Cars	4410	4700	4967	5293	5697	6098	6386
3	Jeeps	572	587	606	623	646	667	681
4	Station Wagons	19	19	18	19	20	24	29
5	Taxi meter fitted	63	64	64	65	68	74	78
6	Taxi Tourist Cab	277	295	295	299	317	360	392
7	Autorickshaws	978	1049	1061	1075	1117	1181	1225
8	Stage Carriages	37	42	41	42	44	47	48
9	Contract Carriages	63	68	69	69	73	80	85
10	School Buses	30	33	33	33	35	37	38

Sr. No.	Category	2019	2020	2021	2022	2023*	2024*	30 Nov 2024*
11	Private Service Vehicles	13	13	13	13	14	14	15
12	Ambulances	16	17	18	21	21	23	24
13	Arti. & Multi.Veh.	60	64	65	67	72	79	84
14	Trucks & Lorries	508	541	553	574	615	656	684
15	Tankers	48	50	49	49	47	58	61
16	Delivery Van (4 Wheelers)	674	745	788	849	923	988	1031
17	Delivery Van (3 wheelers)	460	473	481	492	504	520	531
18	Tractors	773	830	912	1009	1111	1187	1236
19	Trailors	413	426	441	459	474	487	496
20	Others	71	80	88	97	110	125	136
	Total Maharashtra State	35511	37888	39612	41503	43920	46500	48452

*(अंदाजित)

ii. स्मार्ट कार्ड वाहन नोंदणी प्रमाणपत्र योजना

iii. वाहनांना हाय सिक्युरिटी नंबरप्लेट बसविण्याची योजना

iv. अनुज्ञप्ती जारी करणे

महाराष्ट्र राज्यातील 2014-15 ते 2022-23 व 30 नोव्हेंबर, 2024 या कालावधीतील वर्षामध्ये जारी झालेल्या तसेच अभिलेखावरील एकूण चालक अनुज्ञप्ती संख्या.

(संख्या हजारात)

अ.क्र.	वर्ष	वर्षात नोंद झालेल्या चालक अनुज्ञप्तींची संख्या	वर्षातील वाढ / घट	एकूण वापरात असलेली चालक अनुज्ञप्तींची संख्या	वर्षातील वाढ / घट
1	2014-15	1667	-14.38	29245	3.40
2	2015-16	1679	0.77	30925	5.74
3	2016-17	2017	20.15	32958	6.58
4	2017-18	1330	-34.15	34105	3.79
5	2018-19	1311	-1.43	35407	3.82
6	2019-20	1589	21.21	36996	4.49
7	2020-21	1246	-21.59	38241	3.37
8	2021-22 (provisional)	1940	55.70	40181	5.07
9	2022-23 (provisional)	2148	10.72	42327	5.34

अ.क्र.	वर्ष	वर्षात नोंद झालेल्या चालक अनुज्ञप्तींची संख्या	वर्षातील वाढ / घट	एकूण वापरात असलेली चालक अनुज्ञप्तींची संख्या	वर्षातील वाढ / घट
10	2023-24 (provisional)	1147	-46.60	43474	2.71
11	30 नोव्हेंबर, 2024 (provisional)	838		44312	

v. स्मार्ट कार्ड अनुज्ञप्ती

केंद्र शासनाच्या धोरणानुसार स्मार्टकार्ड अनुज्ञप्ती योजना राबविण्यात येत आहे. सर्व कार्यालयातील सारथी यंत्रणेमध्ये Biometric उपकरणाचा वापर व IP mapping या आधारे सुरक्षित तत्वांचा वापर करण्यात आला असून त्यामुळे संपूर्ण यंत्रणा बाह्य घटकांपासून सुरक्षित झाली आहे.

vi. शिकाऊ अनुज्ञप्ती चाचणीचे संगणकीकरण

केंद्रीय मोटार वाहन नियम 1989 च्या नियम 11 नुसार प्राथमिक चाचणी निर्णयाच्या आधीन राहून शिकाऊ अनुज्ञप्ती जारी करण्यात येते.

परिवहन विभागाच्या सर्व 57 कार्यालयांमध्ये, शिकाऊ अनुज्ञप्तीसाठी अर्ज केलेल्या उमेदवाराची 'स्टॉल' प्रणालीवर प्राथमिक चाचणी घेण्यात येते. संगणकावर साठविलेल्या 400 पेक्षा जास्त प्रश्न मंजुषेमधून संगणकामार्फत स्वैरपणे (Randomly) निवडलेले 15 प्रश्न निवडून प्रत्येक अर्जदारास वेगळे प्रश्न विचारले जातात. प्रश्न व त्यासोबत 3 वैकल्पिक उत्तरांमधून अर्जदार अचूक उत्तराची निवड करतो, ज्याची संगणकात नोंद ठेवली जाते. परीक्षेत 60% पेक्षा जास्त अचूक उत्तरे दिल्यास उमेदवार उत्तीर्ण होतो व शिकाऊ अनुज्ञप्ती छपाई करून तात्काळ वितरित केली जाते. शिबिर कार्यालयात सदर योजना राबविण्यासाठी आवश्यक टॅब उपलब्ध करून दिले आहेत.

राज्यातील सर्व कार्यालयात, शिकाऊ अनुज्ञप्तीकरिता व पक्क्या अनुज्ञप्तीकरिता चाचणी देण्यासाठी उमेदवाराने भेटीची वेळ आगावू निश्चित करण्याची बाब (अपॉईंटमेंट) दि. 01 डिसेंबर 2014 पासून अनिवार्य करण्यात आली आहे. या योजनेअंतर्गत www.parivahan.nic.in या संकेतस्थळावरून उमेदवारास शिकाऊ अनुज्ञप्तीचा अर्ज ऑनलाईन पद्धतीने भरून, त्याच्या सोयीनुसार, चाचणीकरिता भेटीची वेळ निःशुल्क निवडण्याची सोय केलेली आहे.

vii. स्मार्ट कार्ड नोंदणी प्रमाणपत्र व अनुज्ञप्ती पोस्टाने पाठविण्याची योजना

जनतेला कार्यालयात वारंवार हेलपाटे मारावे लागू नयेत व स्मार्टकार्ड अनुज्ञप्ती/ नोंदणीपत्र अर्जदारास घरपोच प्राप्त व्हावे या हेतूने परिवहन कार्यालयात तयारझालेली स्मार्टकार्ड अनुज्ञप्ती व नोंदणी प्रमाणपत्र अर्जात नमूद केलेल्या पत्त्यावर पोस्टाने पाठविण्याची योजना कार्यान्वित करण्यात आली आहे. ही सेवा देण्याकरिता पोस्टाची स्पीड पोस्ट-बी एन पी एल सेवा उपयोगात आली आहे.

viii) कर आकारणी

महाराष्ट्र मोटार वाहन कर अधिनियम, 1958 त्याचप्रमाणे महाराष्ट्र मोटार वाहन कर नियम, 1959 अन्वये महाराष्ट्र राज्यात वापरण्यात येणाऱ्या किंवा वापरासाठी ठेवलेल्या मोटार वाहनांवर, मोटार वाहन कर आकारण्यात येतो. या अधिनियमातील पहिल्या अनुसूचीमध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या कमाल दरांच्या अधीन राहून शासन अधिसूचनेद्वारे वेळोवेळी विनिर्दिष्ट केलेल्या दराने कर वाहनधारकांकडून आकारण्यात येतो. मोटार वाहन कर अधिनियम 1958 च्या कलम 4 मध्ये मोटार वाहन कराचा भरणा करण्याविषयीची, वार्षिक दराने, त्रैमासिक दराने, व्दैमासिक दराने आणि मासिक दराने करनिर्धारण पद्धतीची तरतूद अंतर्भूत आहे.

दुचाकी आणि खाजगी कार या वाहनांकरीता, त्यांच्या किंमतीवर आधारित कर रचना आहे. मालवाहू वाहनांवर त्यांच्या भारसहित वजनावर आणि भाडोत्री प्रवासी वाहनांवर त्यांच्या परवान्याच्या प्रकारानुसार व आसनक्षमतेनुसार कर आकारण्यात येतो. विविध प्रकारच्या वाहनांसाठी सध्याचे दर पुढीलप्रमाणे आहेत.

खाजगी दुचाकी / तीन चाकी वाहने व मोटार कार यांच्या कराचे दर

GST लागू झाल्यामुळे मोटार सायकल व तिचाकी आणि खाजगी चारचाकी वाहने (कार) या खाजगी संवर्गातील वाहनांकडून वसूल करावयाच्या मोटार वाहन करामध्ये शासन अध्यादेश दिनांक 14.07.2017 अन्वये खाजगी दुचाकी / तीन चाकी वाहने व मोटार कार यांच्या कराचे दर खालीलप्रमाणे सुधारित करण्यात आले आहेत.

अ. क्र	वाहन प्रकार	मालकीचा प्रकार	करासाठी वर्गवारी		एक रक्कमी कर (वाहन किंमतीच्या टक्केवारीनुसार)
			इंजीन क्षमता	वाहन किंमत	
1	मोटरसायकल (दि.14.07.2017 पासून)	व्यक्तीगत	99 सी.सी. पर्यंत	-----	10
			99.1 ते 299 सी.सी.	-----	11
			299.1 सी.सी. पेक्षा जास्त	-----	12
		व्यक्तीगत व्यतिरीक्त	99 सी.सी. पर्यंत	-----	20
			99.1 ते 299 सी.सी.	-----	20
			299.1 सी.सी. पेक्षा जास्त	-----	20
		आयातीत दूचाकी	99 सी.सी. पर्यंत	-----	20
			99.1 ते 299 सी.सी.	-----	20
			299.1 सी.सी. पेक्षा जास्त	-----	20
2	मोटर कार्स (पेट्रोल) (दि.14.07.2017 पासून)	व्यक्तीगत	-----	10 लाख पर्यंत	11
				10 ते 20 लाख	12
				20 लाख पेक्षा जास्त	13
		व्यक्तीगत व्यतिरीक्त	-----	10 लाख पर्यंत	20
				10 ते 20 लाख	20
				20 लाख पेक्षा जास्त	20
		आयातीत	-----	10 लाख पर्यंत	20
				10 ते 20 लाख	20
				20 लाख पेक्षा जास्त	20
3	मोटर कार्स (डिजल) (दि.14.07.2017 पासून)	व्यक्तीगत	-----	10 लाख पर्यंत	13
				10 ते 20 लाख	14
				20 लाख पेक्षा जास्त	15
		व्यक्तीगत व्यतिरीक्त	-----	10 लाख पर्यंत	20
				10 ते 20 लाख	20
				20 लाख पेक्षा जास्त	20
		आयातीत	-----	10 लाख पर्यंत	20
				10 ते 20 लाख	20
				20 लाख पेक्षा जास्त	20
4	मोटर कार्स (सी.एन.जी./ एल.	व्यक्तीगत	-----	10 लाख पर्यंत	7
				10 ते 20 लाख	8

अ. क्र	वाहन प्रकार	मालकीचा प्रकार	करासाठी वर्गवारी		एक रक्कमी कर (वाहन किंमतीच्या टक्केवारीनुसार)
			इंजीन क्षमता	वाहन किंमत	
	पी.जी.) (दि.14.07.2017 पासून)			20 लाख पेक्षा जास्त	9
		व्यक्तीगत व्यतिरीक्त	-----	10 लाख पर्यंत	14
				10 ते 20 लाख	16
				20 लाख पेक्षा जास्त	18
		आयातीत	-----	10 लाख पर्यंत	14
				10 ते 20 लाख	16
				20 लाख पेक्षा जास्त	18

(परंतु वरील संवर्गातील सर्व प्रकारच्या वाहनांसाठी मोटार वाहन कराची उच्चतम मर्यादा रु.20 लाख इतकी राहिल)

कंत्राटी / टप्पा वाहनांच्या कराचे दर

अ.क्र.	प्रकार	वाहनाचे वर्णन	आसन क्षमता	एकरकमी कर रु.	वार्षिक कर रु.
1	मोटर कॅब्स (ऑटोरिक्षा/टॅक्सी)	-----	3+1	3850	-----
		-----	4+1	4950	-----
		-----	5+1	6050	-----
		-----	6+1	7150	-----
2	वातानुकुलीत मोटार कॅब्स (टॅक्सी)	-----	4+1	8800	-----
3	मोटर कॅब्स (जीप टाईप)	-----	7+1	4494	-----
		-----	8+1	4496	-----
		-----	9+1	4500	-----
		-----	10+1	4500	-----
		-----	11+1	4500	-----
		-----	12+1	4500	-----
4	पर्यटक / लक्झरी टॅक्सी	अवातानुकुलित	4+1	-----	4000
			5+1	-----	5000
			6+1	-----	6000
		वातानुकुलित	4+1	-----	8000
			5+1	-----	10000
			6+1	-----	12000
		आयातीत	4+1	-----	12000
			5+1	-----	15000
			6+1	-----	18000

अ.क्र.	प्रकार	वाहनाचे वर्णन	आसन क्षमता	एकरकमी कर रु.	वार्षिक कर रु.
5	खाजगी सेवा वाहने	अवातानुकूलित	-----	-----	रु. 1000/- प्रती आसन/प्रती वर्ष
		वातानुकूलित	-----	-----	रु. 2000/- प्रती आसन/प्रती वर्ष
6	साधारण कंत्राटी बसेस	-----	13+1 ते 24+1	-----	रु. 1700/- प्रती आसन/प्रती वर्ष
		-----	25+1 पेक्षा जास्त	-----	रु. 1900/- प्रती आसन/प्रती वर्ष
7	शालेय बसेस / व्हॅन्स	शाळेच्या मालकीच्या व विद्यार्थी वाहतूकीसाठी वापरल्या जाणाऱ्या बसेस	-----	-----	रु. 100/- प्रती आसन/प्रती वर्ष
		शाळेने भाड्याने घेऊन विद्यार्थी वाहतूकीसाठी वापरल्या जाणाऱ्या बसेस	-----	-----	रु. 100/- प्रती आसन/प्रती वर्ष
		खाजगी मालकीच्या परंतु शाळेने भाड्याने घेऊन विद्यार्थी वाहतूकीसाठी वापरल्या जाणाऱ्या बसेस	-----	-----	वार्षिक कराच्या 1/3
		खाजगी मालकीच्या परंतु शाळेने भाड्याने घेऊन विद्यार्थी वाहतूकीसाठी व कंत्राटी म्हणून वापरल्या जाणाऱ्या बसेस	-----	-----	वार्षिक कराच्या 2/3
		खाजगी मालकीच्या परंतु शाळेने भाड्याने घेऊन विद्यार्थी वाहतूकीसाठी वापरल्या जाणाऱ्या बसेस आणि	-----	-----	ज्यात तिमाहीत वापरली गेली असेल त्या तिमाही कराच्या 2/3

अ.क्र.	प्रकार	वाहनाचे वर्णन	आसन क्षमता	एकरकमी कर रु.	वार्षिक कर रु.
		वर्षातून एकदाही इतर कारणाकरिता वापरली गेलेली बस.			
8	नाटक/ लोकनाट्य /तमाशा/ऑर्केस्ट्रा कंपन्यांची वाहने	-----	-----	-----	वार्षिक कराच्या 1/3
9	पर्यटक बसेस	-----	-----	-----	रु. 5500/- प्रती आसन/प्रती वर्ष
10	वातानुकूलित बसेस	-----	-----	-----	रु. 6500/- प्रती आसन/प्रती वर्ष
11	स्लिपर बसेस	-----	-----	-----	रु. 7000/- प्रती आसन/प्रती वर्ष
12	टप्पा वाहतूक बसेस (मोटर वाहन कर)	शहर बस सेवा	-----	-----	रु. 71/- प्रती आसन/प्रती वर्ष
		ग्रामीण बस सेवा	-----	-----	रु. 71/- प्रती आसन/प्रती वर्ष
		वातानुकूलित बस सेवा	-----	-----	रु. 71/- प्रती आसन/प्रती वर्ष
13	टप्पा वाहतूक बसेस (प्रवासी कर)	शहर बस सेवा	-----	-----	जमा भाड्याच्या 3.5%
		ग्रामीण बस सेवा	-----	-----	जमा भाड्याच्या 17.5%
		वातानुकूलित बस सेवा	-----	-----	जमा भाड्याच्या 5.5%

* साधारण कंत्राटी बसेस साठी लागू असणारा वार्षिक कर.

मालवाहू व इतर वाहनांसाठी कराचा दर

अ.क्र.	वाहन प्रकार	जी.व्ही.डब्लू. कि.ग्रॅ.	यू.डब्लू. कि.ग्रॅ.	एक रकमी कर रु.	वार्षिक कर रु.
1	हलके मोटर वाहन (डिलीव्हरी व्हॅन) (एक रकमी कर अनिवार्य)	750 पर्यंत	-----	8400	-----
		751 ते 1500	-----	13650	-----
		1501 ते 3000	-----	18900	-----
		3001 ते 4500	-----	25200	-----
		4501 ते 6000	-----	31500	-----
		6001 ते 7500	-----	37800	-----

अ.क्र.	वाहन प्रकार	जी.व्ही.डब्लू. कि.ग्रॅ.	यू.डब्लू. कि.ग्रॅ.	एक रकमी कर रु.	वार्षिक कर रु.
2	मध्यम व अवजड मोटार वाहन	7501 ते 9000	-----	-----	6450
		9001 ते 10500	-----	-----	7500
		10501 ते 12000	-----	-----	8550
		12001 ते 13500	-----	-----	9750
		13501 ते 15000	-----	-----	10950
		15001 ते 15500	-----	-----	11350
		15501 ते 16000	-----	-----	11750
		16001 ते 16500	-----	-----	12150
16500 कि.ग्रॅ.पेक्षा जास्त असणाऱ्या प्रत्येक 500 कि.ग्रॅ.किंवा त्याच्या भागाला रु.450/-					
मध्यम व अवजड वाहनांसाठी एकररक्कमी कर वैकल्पिक असून वार्षिक कराच्या 7 पट					
3	एस्कॅव्हेटर्स	-----	750पर्यंत	-----	2000
		-----	751 ते 1500	-----	4000
		-----	1501 ते 2250	-----	6000
	2250 कि.ग्रॅ.पेक्षा जास्त असणाऱ्या प्रत्येक 500 कि.ग्रॅ.किंवा त्याच्या भागाला रु.900/-				
4	क्रेन्स/ क्रॉम्प्रेसर/ प्रोजेक्टर इ.	-----	750 पर्यंत	-----	300
		-----	751 ते 1500	-----	400
		-----	1501 ते 2250	-----	600
	2250 कि.ग्रॅ.पेक्षा जास्त असणाऱ्या प्रत्येक 500 कि.ग्रॅ.किंवा त्याच्या भागाला रु.300				
5	ब्रेक डाऊन व्हॅन्स / टोव्हींग व्हेईकल	-----	-----	-----	600
6	रुग्णवाहिका	-----	750 पर्यंत	-----	800
		-----	750 पेक्षा जास्त	-----	1200
7	कॅम्पर्स व्हॅन / कोचेस	वाहन चालक कक्ष वगळता वाहनाच्या इतर पृष्ठभागासाठी प्रत्येक चौ. मी. साठी रु. 5000/-			
8	बॅटरीवर चालणारी वाहने	शासनाने दि.27.07.2021 रोजी शासन अधिसूचना जारी केली असून सदर अधिसूचनेअन्वये महाराष्ट्र राज्यामध्ये एकतर नोंदणी केलेली किंवा चिन्ह नेमून दिलेली, बॅटरीवर चालणारी सर्व मोटार वाहने - 100% सूट दिली असून सदर सूट ही दि.31.03.2025 पर्यंत वैध राहिल.			

रस्ता सुरक्षा उपकर

अ.क्र.	मोटार वाहनाचा प्रवर्ग	उपकराचा दर (नवीन नोंदणीच्या वेळी किंवा स्थलांतरीत वाहनांची नोंद घेतेवेळी एकदाच वसूल करण्यात येईल.)
1	एकरकमी कर भरणारी परिवहनेतर (खाजगी)	एकरकमी देय कराच्या 2%

अ.क्र	मोटर वाहनाचा प्रवर्ग	उपकराचा दर (नवीन नोंदणीच्या वेळी किंवा स्थलांतरीत वाहनांची नोंद घेतेवेळी एकदाच वसूल करण्यात येईल.)
	संवर्गातील दुचाकी, तिचाकी व चार चाकी वाहने.	
2	एकरकमी कर भरणारी हलकी मालवाहू वाहने	एकरकमी देय कराच्या 4%
3	वार्षिक एकरकमी कर भरणारी मध्यम व अवजड वाहने.	वार्षिक देय कराच्या 10%
4	(ऐच्छिक) एकरकमी कर भरणारी मध्यम व अवजड वाहने.	एकरकमी देय कराच्या 2%
5	एकरकमी कर भरणारी कंत्राटी वाहने (आसन क्षमता 6+1)	एकरकमी देय कराच्या 5%
6	वार्षिक कर भरणारी कंत्राटी वाहने (आसन क्षमता 6+1) किंवा त्यापेक्षा जास्त	वार्षिक देय कराच्या 5%
7	वार्षिक कर भरणारी कंत्राटी वाहने(आसन क्षमता 7+1) किंवा त्यापेक्षा जास्त	वार्षिक देय कराच्या 0.5%
8	वार्षिक कर भरणारी टप्पा वाहतूक वाहने	वार्षिक देय कराच्या 0.5%
9	वार्षिक कर भरणारी खाजगी सेवा देणारी वाहने	वार्षिक देय कराच्या 5%
10	उपरोक्त 1 ते 9 मध्ये समाविष्ट नसणारी इतर वाहने.	वार्षिक देय कराच्या 5%

पर्यावरण कर

क्र.	वाहनाचा प्रवर्ग आणि आयुर्मान	पर्यावरण कर (रु.)
1	ज्या वाहतुकेतर वाहनांना त्यांच्या पहिल्या नोंदणीच्या दिनांकापासून 15 वर्षे पूर्ण झाली असतील अशा वाहनांच्या बाबतीत अशी 15 वर्षे पूर्ण झाल्यानंतर, प्रत्येक 5 वर्षाकरिता ठोक रकमेत,-	
	(क) दुचाकी	2,000
	(ख) दुचाकी व्यतिरिक्त इतर वाहने (पेट्रोलवर चालणारी वाहने)	3,000
	(ग) दुचाकी व्यतिरिक्त इतर वाहने (डिझेलवर चालणारी वाहने)	3,500
2	(एक) ज्या वाहतूक वाहनांना त्यांच्या पहिल्या नोंदणीच्या दिनांकापासून 8 वर्षे पूर्ण झाली असतील आणि जी वाहने कॉम्प्रेस्ड नॅचरल गॅस (सी.एन.जी) किंवा लिक्विफाईड पेट्रोलियम गॅस (एल.पी.जी.) यावर चालविण्यात येत नसतील अशा वाहतूक वाहनांच्या बाबतीत अशी 8 वर्षे पूर्ण झाल्यानंतर, प्रत्येक 5 वर्षाकरिता ठोक रकमेत-	
	(क) तिचाकी ऑटो रिक्षा	750
	(ख) भाडे मीटर बसविण्यात आलेली आणि सहापेक्षा अधिक नसतील इतके उतारु वाहून नेण्याची परवानगी असलेल्या टॅक्सी आणि जीपसारख्या मोटार कॅब्स (काळ्या व पिवळ्या रंगाच्या).	1,250
	(ग) पर्यटक टॅक्सी	2,500
	(घ) हलकी मालवाहू वाहने	2,500
	(दोन) ज्या वाहतूक वाहनांना त्यांच्या पहिल्या नोंदणीच्या दिनांकापासून 15 वर्षे पूर्ण झाली असतील आणि जी वाहने कॉम्प्रेस्ड नॅचरल गॅस (सी.एन.जी) किंवा लिक्विफाईड पेट्रोलियम गॅस (एल.पी.जी.) यावर चालविण्यात येत असतील अशा वाहतूक वाहनांच्या बाबतीत अशी 15 वर्षे पूर्ण झाल्यानंतर, प्रत्येक 5 वर्षाकरिता ठोक रकमेत--	
	(क) तिचाकी ऑटो रिक्षा	750
	(ख) भाडे मीटर बसविण्यात आलेली आणि सहापेक्षा अधिक नसतील इतके उतारु वाहून नेण्याची परवानगी असलेल्या टॅक्सी आणि जीपसारख्या मोटार कॅब्स (काळ्या व पिवळ्या रंगाच्या)	1250

क्र.	वाहनाचा प्रवर्ग आणि आयुर्मान	पर्यावरण कर (रु.)
	(ग) पर्यटक टॅक्सी	2500
	(घ) हलकी मालवाहू वाहने	2500
(3)	ज्यांनी आपल्या पहिल्या नोंदणीच्या दिनांकापासून 8 वर्षे पूर्ण केलेली आहेत अशी वरील नोंद (2) मध्ये समाविष्ट करण्यात आलेल्या वाहनांव्यतिरिक्त इतर वाहतूक वाहने यांच्याबाबतीत त्यानंतर प्रत्येक वर्षाकरिता,---	
	(क) 7500 कि.ग्रॅ. पेक्षा जास्त एकूण वाहन वजन असलेले मध्यम, अवजड व जोड मालवाहू वाहने	वार्षिक कराच्या 10%
	(ख) कंत्राटी वाहतूक बसेस आणि पहिल्या अनुसूचीच्या खंड अ--सात मध्ये समाविष्ट केलेली मोटार वाहने	वार्षिक कराच्या 2.5%
	(ग) खाजगी सेवा वाहने	वार्षिक कराच्या 2.5%
	(घ) पर्यटक बसेस	वार्षिक कराच्या 2.5%
	(ड) कॅम्पर व्हॅन (वाहतूक), टप्पा वाहन, विशेष उपयोगिता वाहन, फिरते चिकित्सालय, रुग्णवाहिका, क्ष-किरण व्हॅन, ग्रंथालय व्हॅन, फिरती कार्यशाळा, कॅश व्हॅन, शववाहिका, प्राण्यांची रुग्णवाहिका, अग्निशमन वाहने आणि पहिल्या अनुसूचीच्या खंड अ- सहा मध्ये समाविष्ट केलेली वाहने.	वार्षिक कराच्या 2.5%

ई पेमेंट सुविधा

मोटर वाहन विभाग मोटार वाहन धारकाकडून मोटार वाहन कर व शुल्क रुपाने महसुल वसुलीचे कार्य करतो.

मोटर वाहन कराचा भरणा करण्यासाठी वाहन मालकास परिवहन कार्यालयात हजर रहावे लागते तसेच कर भरणा स्विकारण्यासाठी विभागाची कर्मचारी यंत्रणा मोठ्या प्रमाणावर गुंतून राहते. याकरिता ई-पेमेंट सुविधा सुरु करण्यात आली आहे.

प्रदूषण नियंत्रण कामकाज

विविध समाजसेवी संस्था, प्रसिध्दी माध्यमे व प्रचार माध्यमांच्या प्रयत्नांमुळे जनतेमध्ये वायुप्रदुषणाविषयी अत्यंत जागरूकता निर्माण झाली आहे. मानवी जिवास अत्यंत धोकादायक ठरलेल्या वायुप्रदुषणावर नियंत्रण ठेवण्यासाठी केंद्र शासनाने पर्यावरण संरक्षण अधिनियम वायुप्रदुषण नियंत्रण अधिनियम तयार केलेले आहेत.

वायुप्रदुषणात कारणीभूत असलेल्या विविध घटकांपैकी सर्वात महत्वाचा घटक स्वयंचलित वाहने हा आहे. डिझेल, पेट्रोल या इंधनावर चालणाऱ्या विविध प्रवर्गांच्या वाहनातून सोडल्या जाणा-या धुरामध्ये मानवी आरोग्यास अत्यंत घातक असलेल्या वायुंच्या प्रमाणावर नियंत्रण ठेवण्याकरिता मोटार वाहन नियम, 1989 मधील नियम 115 आणि 116 मध्ये वाहनातून सोडल्या जाणा-या धुरांचे, त्यातील विविध वायुचे प्रमाण, इंधन इत्यादी बाबतच्या तरतुदी आहेत. या नियमांची अंमलबजावणी करण्यासाठी वाहनांची ठराविक कालावधीनंतर प्रदुषण नियंत्रण चाचणी घेणे अनिवार्य आहे. या विभागामार्फत राज्यात सर्वत्र वाहनांची अशी नियमित चाचणी केली जाते.

गेल्या 11 वर्षांतील मुंबई व महाराष्ट्र राज्य यामध्ये वायू प्रदुषण अंतर्गत केलेल्या कारवाईचा तपशिल पुढीलप्रमाणे आहे.

वर्ष	मुंबई		उर्वरीत महाराष्ट्र		एकूण महाराष्ट्र	
	दोषी वाहने	तडजोड शुल्क वसुली (रु. लक्ष)	दोषी वाहने	तडजोड शुल्क वसुली (रु. लक्ष)	दोषी वाहने	तडजोड शुल्क वसुली (रु. लक्ष)
2013-14	4234	18.98	63021	177.07	67255	196.05
2014-15	1750	4.56	19092	150.71	20842	155.27
2015-16	5991	16.09	172549	1282.83	178540	1299.74
2016-17	5382	16.19	76316	301.74	81698	317.92
2017-18	5410	19.61	66410	260.18	71820	279.79
2018-19	7089	18.08	62299	262.83	69388	280.91
2019-20	11806	24.56	59400	249.91	71206	274.47
2020-21	1679	6.89	52611	228.18	54290	235.07
2021-22	2081	20.62	43525	292.90	45606	313.51
2022-23	2550	39.50	71795	782.08	74345	821.58
2023-24	2666	19.27	69315	803.18	71981	822.45
नोव्हेंबर २०२४	3497	25.49	80744	735.33	84665	762.54

सीमा तपासणी नाक्यांचे आधुनिकीकरण व संगणकीकरण

राज्यात प्रवेश करणाऱ्या व राज्याबाहेर जाणाऱ्या वाहनांची मोटार वाहन कायदा व तदनुषंगिक नियमांनुसार तपासणी करण्यासाठी राज्याच्या सीमेवर परिवहन एकूण 23 तपासणी नाके कार्यरत आहेत.

परिवहन विभागाच्या 23 सीमा तपासणी नाक्यांचे आधुनिकीकरण व संगणकीकरण करण्याचा निर्णय शासनाने शा.नि.क्र.एमव्हीडी-1208/प्र.क्र.16/ परि-4, मंत्रालय, मुंबई दिनांक 25.03.2008 व शा.नि.क्र.एमव्हीडी-1208/प्र.क्र.16/ परि-4, मंत्रालय, मुंबई दिनांक 25.06.2008 अन्वये घेतला. याकरिता महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ यांना प्रकल्प अंमलबजावणी संस्था म्हणून नेमण्यात आले.

सदर प्रकल्पांतर्गत आधुनिक तपासणी नाक्यांवर वाहनांची तपासणी खालील नमुद आधुनिक उपकरणांमार्फत करण्याचे नियोजन आहे.

प्रत्येक सीमा तपासणी नाक्यांवर वाहनांची तपासणी करण्याकरिता खालीलप्रमाणे आधुनिकतम उपकरणे सेवापुरवठादाराने उभारणे व त्यांची प्रकल्प कालावधीसाठी दुरुस्ती/देखभालीची जबाबदारी सेवापुरवठादाराची आहे.

1. इलेक्ट्रॉनिक वजनकाटे.
2. व्हीडीओ कॅमेरे व संगणक यंत्रणा
3. लोकल एरिया संगणकीय नेटवर्क व मुख्य नियंत्रण कक्षाशी संगणकीय जोडणी.
4. वाहन तपासणीस्तव वायुप्रदुषण तपासणी लायसन्स प्लेट रीडर, आरएफआयडी उपकरणे, वाहनसंख्या मोजणी उपकरणे.

5. सुयोग्य जनरेटर, अॅम्ब्युलंस इत्यादीसह वाहन जप्तीकरिता व वाहन तपासणीकरिता पुरेशी जागा.

6. जादाभार उतरविण्याकरिता गोडाऊन इत्यादी सुविधा.

7. कार्यालयीन व निवासी इमारती.

8. केंद्रीय नियंत्रणासाठी केंद्रीय नियंत्रण कक्ष.

या प्रकल्पांतर्गत तपासणी नाक्यांवर अत्याधुनिक उपकरणे बसविली जात असून येथून जाणाऱ्या व्यापारी वाहनांचे तपासणीसाठी (RFID) टॅगचा वापर करण्यात येत आहे. आंतरराज्य वाहतूक करणाऱ्या प्रवासी व मालवाहतूक वाहनांकरिता सदर टॅग प्रथमतः निशुल्क जारी केले जातील व या वाहनांची माहिती संगणकीकृत केली जाईल. पुढील वेळी RFID बसविलेले वाहन कोणत्याही तपासणी नाक्यांवर आल्यानंतर त्या वाहनांच्या कागदपत्रांची मुदत व वाहनांची माहिती, तात्काळ संगणकावर दिसेल, ज्यामुळे वाहनांची कागदपत्रे तपासणी कमी वेळेत

जलदगतीने होईल. प्रत्येक वाहनांचे इलेक्ट्रॉनिक वजनकाट्यांवर वजन होवून क्षमतेपेक्षा जादा भार भरलेला आढळल्यास तो उतरविण्याची सोय तपासणी नाक्यांवर करण्यात आली आहे.

१६-१६ तपासणी नाके आधुनिकीकरण प्रकल्पामुळे महाराष्ट्रात प्रवेशकर्त्या व राज्याबाहेर जाणा-या वाहनांची परिवहन, उत्पादनशुल्क व विक्रीकर विभागामार्फत एकत्रित पध्दतीने पारदर्शक व अचूक तपासणी अत्याधुनिक उपकरणांचे सहाय्याने केली जाईल. यामुळे तपासणी नाक्यांवरील वेळेचा अपव्यय व वाहतुकदारांचा खोळंबा, त्रास नाहीसा होईल व वाहनतपासणीत आधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर केल्यामुळे करचुकवेगीरीस आळा बसून महसुली उत्पन्नात वाढ मोटार वाहन नियमांचे अनुपालन झाल्याने रस्ता सुरक्षेत वाढ होण्यास मदत होणे अपेक्षित आहे.

एकूण 23 तपासणी नाक्यांपैकी 18 तपासणी नाक्यांचे आधुनिकीकरणाचे कामकाज पूर्ण झाले असून अच्छाड (दापचेरी), मंद्रुप (नांदणी), सावनेर / खुर्सापार, पिंपळखूटी, मानेगाव / रामटेक, नवापूर, उमरगा, वरूड, हाडाखेड, मुक्ताईनगर, खरपी, बिलोली, देवरी, बोरगांव, शिनोली, अक्कलकुवा या तपासणी नाक्यांचे आधुनिकीकरण बहुतांशी पूर्ण होवून या नाक्यांवर परिवहन विभागाचे कामकाज सुरु आहे.

परिवहन विभागातील विविध टॅक्सी योजना व परवाने वाटप फ्लीट टॅक्सी योजना, 2006

मुंबईतील प्रवाशांना अत्याधुनिक, आरामदायी, घरपोच व विश्वसनीय टॅक्सी सेवा मिळावी या करिता परिवहन प्राधिकरण यांनी त्यांच्या दिनांक 14.03.2006 च्या बैठकीत ठराव क्र. 16/2006 अन्वये फ्लीट टॅक्सी योजना, 2006 ला मान्यता दिली आहे

या योजनेमध्ये फ्लीट टॅक्सी कंपनीला किमान 500 टॅक्सी परवाने करारावर घेतल्यानंतर अनुज्ञप्ती देण्यात येत असते या योजने मध्ये टॅक्सी परवाना सध्याच्या परवाना धारकाच्या व वाहन कंपनीच्या मालकीचे असते. वाहनास जी.पी.एस/ जी.पी.आर.एस. व प्रिंटर्ससह इलेक्ट्रॉनिक मीटर असणे आवश्यक आहे. तसेच अनुज्ञप्ती धारकास 24 तास कार्यरत असणारे कॉल सेंटर चालविणे बंधनकारक आहे. सदर योजने अंतर्गत मे. मेरु कॅब्स व मे. कारझोनरेंट (ईझी कॅब्स) या कार्यरत आहेत.

सदर योजनेची ठळक वैशिष्ट्ये खालीलप्रमाणे आहेत :-

1. कंपनी किंवा भागीदारी संस्थानाच या योजनेअंतर्गत अर्ज करता येईल.
2. नविन परवाने देण्यात येणार नाही.
3. 100 परवानाधारकांचे संमत्तीपत्र असल्या नंतरच इरादापत्र देण्यात येईल.
4. लायसेन्स धारकास कमीत कमी 500 व जास्तीत जास्त 10,000 वातानुकूलित टॅक्सी ज्यात इलेक्ट्रॉनिक्स मीटर व मुद्रणाची सोय असेल अशा सुविधांनी युक्त अशीच वाहने या योजने अंतर्गत उपयोगात आणाव्या लागतील.
5. या योजनेत वाहने कंपनीच्या नांवे व परवाना हा सध्याच्या परवानाधारकाचा.
6. योजना केवळ कंपनीच्या मालकीच्या वाहनांसाठी असून त्यात एखाद्या व्यक्तीस (individual) लायसेन्स देता येत नाही.
7. या योजने अंतर्गत राज्य परिवहन प्राधिकरण यांचेकडून लायसेन्स देण्यात येईल.
8. फक्त 1000 सीसी च्या वरील डिक्वि असणा-या वाहनांनाच या योजनेत समाविष्ट होता येईल.
9. इलेक्ट्रॉनिक्स मीटर व प्रिंटरची सोय.
10. सीएनजीवर चालणारी प्रदूषण मुक्त वाहनांनाच परवानगी असेल.
11. नियमित टॅक्सी स्टँडवर उभे राहता येणार नाही.
12. वाहनांचा रंगसंगती ही राज्य परिवहन प्राधिकरणाच्या मान्यतेनुसार (काळी पिवळी व्यतिरिक्त) कंपनीने सादर केल्याप्रमाणे असेल.
13. चालकांना (आदरातिथ्याचे) विशेष प्रशिक्षण द्यावे लागेल.
14. परवाना धारकाला स्वतःला हे वाहन आठ तासाकरीता चालविण्याकरिता प्राधान्य असेल.

15. अत्याधुनिक दूरसंचार दळणवळण युक्त जीपीएस, जीपीआरएस अशा सोई टॅक्सीमध्ये उपलब्ध असणे आवश्यक आहे.
16. लायसेन्स धारकाने आधुनिक सोईनीयुक्त अशी टेलिफोन, ई मेल इ. साधनांनी 24 तास चौकशी सेवा दिली पाहिजे.
17. फलीट टॅक्सी सर्विस अंतर्गत आकारात यायचे भाडे राज्य परिवहन प्राधिकरण निश्चित करेल .
18. टॅक्सीचे क्षेत्र बृहन्मुंबई व विस्तारीत नवी-मुंबई, ठाणे, मिरा भाईंदर, कल्याण -डोंबिवली आणि उल्हासनगर अशा महानगर पालिकेचे क्षेत्र असेल.
19. लायसेन्सधारकाने रु. 10 लाख एवढ्या बँक हमीपत्राच्या स्वरूपात कार्य हमीपत्र सादर करण्याच्या अटीची पूर्तता करणे आवश्यक आहे.
20. भविष्यात लवझरी वाहनांना या योजनेत समाविष्ट होता येईल. त्यांच्या किंमतीवरून भाड्याचे दर निश्चित केले जाऊ शकतील.
21. रस्त्यावरून प्रवासी घेऊ शकत नाही.
22. योजना केवळ कंपनीच्या मालकीच्या वाहनांसाठी असून त्यात एखाद्या 'ईसीई' (individual) लायसन्स देता येत नाही.
23. लायसन्सधारकास किमान रु.10,00,000/- ची बँक गॅरंटी तसेच रु.1,00,000/- लायसन्स फी भरणे आवश्यक आहे.
24. या योजनेतील टॅक्सींना जनतेकडून चांगला प्रतिसाद मिळत आहे. सदर टॅक्सीजमध्ये प्रिंटरसह इलेक्ट्रॉनिक मीटर बसविलेले असल्याने मीटरमध्ये फेरफार करून जास्त भाडे आकारणे / प्रवाशांची लुबाडणूक करणे शक्य होत नाही.

हया योजनेतील वाहनांवर खालील पद्धतीने जाहिराती लावण्यासाठी राज्य परिवहन प्राधिकरणाने परवानगी दिली आहे :

अ) दरवाज्याच्या पॅनेल्सवर (काचेच्या खाली)

ब) वाहनाच्या मागच्या बाजूस म्हणजे लगेच बूट (डिक्की) वर. मात्र मागचा दिवा व नोदणी प्रमाण पत्राची प्लेट ही झाकली जाता कामानये .

क) एका दरवाजा पॅनेलवर राज्य परिवहन प्राधिकरणाने मान्यता दिलेला सामाजिक संदेश दर्शविणे बंधनकारक राहिल. तथापि हे बंधन कुठल्याही कॅलेंडर वर्षामध्ये तीन महिन्यापेक्षा जास्त कालावधीसाठी असणार नाही आणि ते पुढील काळासाठी वाढविण्यात येणार नाही. सामाजिक संदेशाची जाहिरात लावण्याचा खर्च प्रायोजित संस्थांना करावा लागेल.

i) फोन फलीट टॅक्सी योजना, 2010

राज्यातील प्रवाशांना चांगल्या प्रकारची व विश्वासाह टॅक्सी सेवा उपलब्ध व्हावी म्हणून महाराष्ट्र शासनाने शासन अधिसूचना क्र.एमव्हीआर 0809/2221/प्र.क्र.354/परि-2 दि.14.07.2010 अन्वये महाराष्ट्र मोटार वाहन नियम 1989 मध्येनियम 66 (अ) नव्याने समाविष्ट करून फोन फलीट टॅक्सी योजना सुरु करण्यात आली आहे व सदर नियमात दि.11.11.2013 रोजीच्या अधिसूचनेद्वारे सुधारणा करण्यात आली.

या योजनेतील टॅक्सी या अत्याधुनिक सोयीने युक्त (प्रिंटरसह इलेक्ट्रॉनिक मिटर, जीपीएस /जीपीआरएस संपर्क प्रणाली), असून कॉल सेंटर मार्फत प्रवाशांना घरपोच सेवा मिळावी हा उद्देश आहे. या टॅक्सींना संपूर्ण मुंबई महानगर क्षेत्रामध्ये (MMRDA Region) व्यवसाय करण्यास मान्यता देण्यात आली आहे.

सदर योजने अंतर्गत लायसेन्ससाठी सर्व अटींची पूर्तता केल्यामुळे मुंबई शहरासाठी 4000 परवाने हे पात्र निविदाकार मे. एसएमएस इंफ्रास्ट्रक्चर लि. यांनादि. 02.06.2011 रोजी इरादापत्र जारी करण्यात आले आहे. निविदाकाराने एका परवान्याचे शुल्क रु. 2.61 लाख बोली दिली आहे. परवान्यांचे एकूण शुल्क रु.104 कोटी शासनास प्राप्त होणार आहेत. त्यापैकी 2800 परवान्यांचे शुल्क रु. 73.08 कोटी शासनास प्राप्त झाले आहेत. कंपनीने ब्रॅंड नाव "टॅबकॅब" ""TABCAB" या नावाने टॅक्सी व्यवसाय सुरु केलेला आहे. त्यांच्याकडे सध्या 2800 वाहने नोंदणीकृत आहे. कंपनीचा कॉल सेंटर दूरध्वनी क्र. 63636363 आहे

सदर फोन फलीट टॅक्सी योजना 2010 अंतर्गत मे. एस.एम.एस.टॅक्सी कॅब्स प्रा.लि. यांना 5 वर्षे कालावधीसाठी दिनांक 28.11.2011 ते. दिनांक 27.11.2016 या कालावधीचे लायसन्स क्र. 01/पीएफटी/2011 जारी करण्यात आले. सदर लायसन्स नुतनिकरणासाठी अर्जदाराने दिनांक 15.11.2016 रोजी अर्ज केला.

सदर लायसन्स नुतनिकरणाची बाब राज्य परिवहन प्राधिकरणाच्या दिनांक 19.07.2017 रोजीच्या बैठकित विचारार्थ सादर करण्यात आली होती. सदर बैठकित प्राधिकरणाने निविदेतील कलमांबाबत विधी तज्ञांचा सल्ला/अभिप्राय घ्यावेत व त्यावर अभ्यास करून अर्जदार मे. एस.एम.एस.टॅक्सी कॅब्स प्रा.लि. यांना नोटीस जारी करण्याचे निर्देश ठराव क्र.03/2017 अन्वये दिले.

राज्य परिवहन प्राधिकरणाच्या बैठकितील ठराव क्र. 03/2017 अन्वये मे. एस.एम.एस.टॅक्सी कॅब्स प्रा.लि. यांना नोटीस जारी करण्यात आली. मुंबई महानगर प्रदेशक्षेत्रात फोन फलीट टॅक्सी योजना 2010 अंतर्गत टॅक्सी व्यवसाय करण्यासाठी जारी करण्यात आलेल्या लायसन्स नुतनिकरणाची बाब राज्य परिवहन प्राधिकरणाच्या दिनांक 19.01.2018 रोजीच्या बैठकित विचारार्थ सादर करण्यात आली.

फोन फलीट टॅक्सी योजना, 2010 अंतर्गत जारी करण्यात आलेल्या लायसन्सचे योजनेतील इतर अटी व शर्तीचे अधिन राहून नुतनिकरण करून देण्यास राज्य परिवहन प्राधिकरणाने मान्यता ठराव क्र.08/2018 अन्वये मान्यता दिली. लायसन्स धारक मे. एस.एम.एस.टॅक्सी कॅब्स प्रा.लि. यांनी अद्याप लायसन्स नुतनिकरण्यासाठी अद्याप मुळ लायसन्स सादर केलेले नाही.

लायसन्स धारकास 24 तास कार्यरत असणारे कॉल सेंटर चालविणे बंधनकारक असल्याने प्रवाशांना 24 तास घर बसल्या सेवा प्राप्त होते.

सर्व वाहनांना जीपीएस / जीपीआरएस संपर्क प्रणाली व प्रिंटरसह इलेक्ट्रॉनिक मीटर बसविणे बंधनकारक योजना केवळ कंपनीच्या मालकीच्या वाहनांसाठी असून त्यात एखाद्या व्यक्तीस (individual) लायसन्स देता येत नाही.

या योजनेतील टॅक्सींना जनतेकडून चांगला प्रतिसाद मिळत आहे. सदर टॅक्सीजमध्ये प्रिंटरसह इलेक्ट्रॉनिक मीटर बसविलेले असल्याने मीटर मध्ये फेरफार करून जास्त भाडे आकारणे / प्रवाशांची लुबाडणूक करणे शक्य होत नाही.

सदर फोन फलीट टॅक्सी योजनेतर्गत अर्जदारास लायसन्स मिळण्यासाठी नियम पुढील प्रमाणे आहेत.

- 1) लायसन्स प्राप्त करण्यासाठी कंपनी अधिनियम, 1956 अंतर्गत नॉंद झालेल्या कंपनी किंवा भागीदार संस्थांना अर्ज करता येईल
- 2) रा.प.प्रा.ने ठरवून दिलेल्या क्षेत्रात एक प्रा.प.प्रा. अन्य प्रा.प.प्रा. क्षेत्रासाठी लायसन्स धारकास कंत्राटी परवाना देता येईल. त्यास प्रतिस्वाक्षरीची गरज नाही.
- 3) पक्के लायसन्स मंजूर करण्याचे अधिकार रा.प.प्रा. यांना असून कोणत्याही व्यक्तीस योजनेखाली फोन/फलीट टॅक्सी सेवा व्यवसाय वैध लायसन्स खेरीज स्वतःहून करता येणार नाही.
- 4) लायसन्स मिळण्यासाठी किंवा नुतनिकरण करण्यासाठी करावयाच्या अर्जाचे शुल्क रु.1,00,000/- व इतर ठिकाणासाठी रु.25,000/- इतके असून सदर लायसन्सचा वैधता 5 वर्षे असेल. नुतनिकरण अर्ज मुदत समाप्त झाल्याच्या दिनांकापासून 30 दिवसांचे आत करणे आवश्यक आहे.
- 5) लायसन्स धारकाकडे मुंबई महानगरक्षेत्राकडे किमान 1000 व कमाल 2500 परवाने किंवा मुंबई महानगर क्षेत्राव्यतिरिक्त क्षेत्रासाठी किमान 50 परवाने आवश्यक आहे.
- 6) टॅक्सी इलेक्ट्रॉनिक मीटर प्रिंटरसह व वातानुकुलीत असणे आवश्यक आहे. एकदम नवीन किंवा रा.प.प्रा.ने मान्यता दिलेली विहित उत्सर्जन मानके पूर्ण करणारी, मुंबई महानगर क्षेत्रासाठी 1400 सी.सी.व व इतर शहरांसाठी 1200 सी.सी.पेक्षाकमी नसेल. वाहनांना ट्रॅकींग डिवाईस असणे आवश्यक व प्रवाशांचे सामान ठेवण्यास स्वतंत्र जागा असावी.
- 7) लायसन्स धारकास रु. 5 कोटी इतकी बिनव्याजी सुरक्षा ठेव म्हणून जमा करावी लागेल. निविदेच्या दिनांकापासून 1 वर्षे रककम शासनाकडे राहिल. रा.प.प्रा.ने . रा.प.प्रा.ने जारी केलेल्या लायसन्स दिनांकापासून एक वर्षाचे आत प्रकल्प कार्य सुरु करावे लागेल. निविदाकार अपयशी ठरल्यास रक्कम

जप्त केली जाईल. शासनाचे समाधान झाल्यास प्रकल्प कार्य पूर्ण करण्याचा वाढीव कालावधी पूर्ण झाल्यावर सुरक्षा ठेव रक्कम बिन व्याजी परतकेली जाईल.

- 8) लायसन्स धारकाचे नियंत्रण कक्ष/कॉलसेंटर असणे आवश्यक आहे. तसेच वाहन कोठे आहे, वाहनाच्या अतिरिक्त वेगाची नोंद ठेवण्यासाठी जीपीएस/जीपीआरएस सुविधा उपलब्ध करणे आवश्यक आहे.
- 9) 10 वर्ष पूर्ण झाल्याशिवाय परवान्याचे हस्तांतरण होणार नाही.
- 10) रा.प.प्रा. यांच्या परवानगी शिवाय लायसन्स धारक मुख्य जागा बदलणार नाही.
- 11) लायसन्स देण्यास किंवा त्याचे नुतनिकरण नकार देण्यापूर्वी अर्जदाराला बाजू मांडण्याची संधी देण्यात येईल.
- 12) कोणत्याही अटीचे उल्लंघन झाल्यास नोटीस देऊन अर्जदाराची बाजू ऐकून रा.प.प्रा. लायसन्स रद्द करेल
- 13) लायसन्स देणे, नुतनिकरणकरणे अथवा रद्द करणे हयासाठी अपील शासनाकडे 30 दिवसांचे आत रु.100/- शुल्क भरून अपीलकरता येईल.

iii) कॉल टॅक्सी स्किम, 2010

मुंबईतील प्रवाशांना आधुनिक वातानुकूलित विश्वाहार व आरामदायी मीटर टॅक्सी सेवा पुरविता येणाऱ्या दृष्टीने, प्रवाशांना रस्त्यावर येऊनहात दाखवून किंवा नजीकच्या टॅक्सीस्टॅन्ड वरून मिटर्ड टॅक्सी भाड्याने घ्याव्या लागतात त्याकरिता मुंबई महानगरक्षेत्रामध्ये सध्या उपलब्ध असलेल्या फ्लीट टॅक्सी सेवेप्रमाणे प्रवाशांना सध्याच्या कमी भाडेदरामध्येच घरपोच काळी- पिवळी टॅक्सी उपलब्ध होण्याकरीता राज्य परिवहन प्राधिकरण यांनी त्यांच्या दिनांक 29.01.2010 रोजीच्या बैठकीत ठराव क्र. 04/2010 अन्वये राज्यामध्ये मीटर्स टॅक्सीच्या (काळ्या पिवळ्या) वापरासाठी कॉल टॅक्सी स्किम 2010 मंजूर करण्यात आली.

कॉल टॅक्सीस्किम, 2010 अंतर्गत एल. ओ. आय. साठी लायसन्स धारककंपनीने पूर्ण करावयाच्या बाबी

- 1) शुल्क रु. 1,00,000/-
- 2) अर्जदाराच्याचारित्र्याचे प्रमाणपत्र
- 3) व्यवसाय सुरु ठेवण्यास पुरेसे आर्थिक स्रोत
- 4) अर्जदार कंपनीची कंपनीज अॅक्ट, 1956 अन्वये कंपनी म्हणून नोंदणी किंवा भागिदार संस्था भारतीय भागिदार संस्थाकायदा, 1932 नुसार नोंदणी आवश्यक
- 5) सध्याच्या किमान 500 टॅक्सी परवानाधारकांचे संमतीपत्र / प्रतिज्ञापत्र
- 6) अर्जदारास ह्युमनरिसोर्स, ट्रॅव्हल मॅनेजमेंट व वाहनांच्या देखभालीचा पुरेसा अनुभव

एल. ओ. आय. जारी झाल्यानंतरतीन महिन्यांच्या आत पुढील बाबींची पूर्तताकरणे आवश्यक

- 1) व्याजमुक्त सुरक्षा अनामत रक्कम रु. 5,00,000/-
- 2) 24 तास कार्यरत कॉलसेंटर, त्यासाठी पुरेसाकर्मचारी वर्ग, संपर्क साधने दूरध्वनी, ई-मेल इत्यादींची पूर्तता
- 3) स्किम मधील टॅक्सींना इलेक्ट्रॉनिक मिटर, जी पी एस / जी पी आर एस व लाईव्ह ट्रॅकिंग सिस्टीमची सज्जता
- 4) सध्याच्याकिमान 1500 टॅक्सी परवानाधारकांचे संमतीपत्र / प्रतिज्ञापत्र
- 5) 2 वर्षांच्या आतील वाहन असावे

उपरोक्त बाबींची पूर्तता झाल्यानंतर अर्जदारास लायसन्स देण्यात येतात.

कॉल टॅक्सी लायसन्सच्या अटी

- 1) लायसन्स धारकाकडे नेहमी किमान 1500 टॅक्सी परवानाधारकांचे संमतीपत्र / प्रतिज्ञापत्र असणे आवश्यक
- 2) योजनेतील टॅक्सींवर प्रकाशाने चकाकणारा, टॅक्सीच्या मागील व पुढील बाजूने दृष्टीपथात येणारा

"Call Metred Taxi" असा फलककॉल टॅक्सी स्किमच्या लायसन्स धारकाच्या नावासह बसविणे आवश्यक

- 3) टॅक्सी मध्ये नेहमी प्रथमोचार पेटी व अग्निशमन यंत्रणा उपलब्ध असावी
- 4) प्रवाशांना कॉलसेंटरशी संपर्क साधता यावा म्हणून प्रत्येक टॅक्सीवर संपर्काचा दूरध्वनी दर्शविणे आवश्यक
- 5) वाहनाचा नोंदणीक्रमांक, मालकाचे नांव, चालकाचे नांव तसेच छायाचित्र प्रदर्शित करण्यासाठी डॅश बोर्डवर 6" x 6" आकाराचे माहिती पॅनल बसविणे आवश्यक
- 6) टॅक्सी नेहमी सुस्थितीमध्ये ठेवाव्या
- 7) संबंधीत प्रादेशिक परिवहन प्राधिकरणाने निश्चित केलेले भाडे प्रवाशांना आकारले जाईल तसेच या व्यतिरिक्त अन्य भाडे आकारले जाणार नाही खबरदारी घेणे आवश्यक
- 8) प्रवासा दरम्यान टॅक्सीचे स्थळ दर्शविण्यासाठी टॅक्सी मध्ये एल.सी.डी. पॅनेल बसविणे आवश्यक
- 9) योजनेतील टॅक्सीचा रंग राज्य परिवहन प्राधिकरण मान्यता देईल त्याप्रमाणे असणे आवश्यक

जाहीरात प्रदर्शन

- 1) टॅक्सीच्या दोन्ही बाजूंवर (काचेचा भाग सोडून)
- 2) टॅक्सीच्या मागील बाजूस (सामानाच्याडिकीवर), मागील काच, दिवे व नोंदणी चिन्ह झाकले जाणार नाही अशारितीने
- 3) टॅक्सीचे स्थळ दर्शविणा-या एल.सी. डी. पॅनेलवर ठराविक वेळेच्या अंतराने
- 4) राज्य परिवहन प्राधिकरणाने मान्यता दिलेला सामाजिक संदेश एका दरवाज्यावर एका वर्षात किमान 3 महिने कोणतेही शुल्कन आकारता प्रदर्शितकरणे आवश्यक
- 5) जाहिरात प्रदर्शनाच्या संहितेचे पालनकरणे आवश्यक
- 6) शुल्क महाराष्ट्र मोटार वाहन नियम, 1989 मध्ये विहित केल्यानुसार भरणे आवश्यक

iv) फोन फ्लीट महिला टॅक्सी योजना:-

1. निविदा सूचनेची पूर्ण प्रक्रिया ऑनलाईन ई-टेंडर पध्दतीने राबविण्यात आली.
2. सदर योजना पूर्णतः महिला संचलित निविदाकाराने व महिला वाहन चालक नियुक्त करून राबविण्याचे प्रस्तावित आहे.
3. निविदा सूचनेचे मूल्य रुपये 15,000/- निश्चित करण्यात आलेहोते.
4. निविदाकारास रुपये दहा लाख इतकी रक्कम बिनव्याजी सुरक्षा ठेव म्हणून जमा करावी लागेल.
5. निविदा अर्जासोबत रुपये तीन लाखांची EMD जमा करावी लागेल.
6. अर्जदाराकडे 50 लाखांची मालमत्ता (Net worth) असणे आवश्यक आहे.
7. शासन सूचनेनुसार कमाल 200 परवान्यांची संख्या विहित करण्यात आली.
8. शासनाने दि.14.07.2014 रोजीच्या पत्रान्वये किमान प्रति परवाना बोलीची रक्कम रुपये 1,50,000/- ऐवजी रुपये 50,000/- इतके शुल्क विहित केली.
9. संपूर्ण योजना यशस्वी निविदाकाराने पहिल्या 12 महिन्यांत मंजूर परवाना संख्येच्या किमान 40% एकूण 15 महिन्यांत किमान 70% व एकूण 18 महिन्यांत 100% याप्रमाणे टप्प्याटप्प्यात परवाने प्राप्त करून पूर्ण करावयाची आहे.

v) महाराष्ट्र सिटी टॅक्सी स्किम, 2017

1. ओला व उबर कॅबवर या दोन टॅक्सी कंपन्यांमुळे मुंबई व उपनगरातील ऑटोरिक्षा व टॅक्सी चालवून आपला उदरनिर्वाह करणाऱ्या लाखो लोकांवर आर्थिक संकट येणार असल्याबाबत माहे ऑगस्ट, 2015 मध्ये स्वाभिमान रिक्षा टॅक्सी युनियन व मुंबई टॅक्सीमेन्स युनियन या व अन्य टॅक्सी संघटनांची ओला व उबर या कंपन्यांच्या वाहनांवर बंदी आणण्याबाबत निवेदने प्राप्त झाली होती. तसेच याबाबत स्थानिक वृत्तपत्रातही बातम्या प्रसिध्द झाल्या होत्या.

2. अलिकडच्या काळात वेब-बेस्ड अथवा मोबाईल अप्लिकेशनच्या माध्यमातून टॅक्सी भाड्याने देणाऱ्या कंपन्या बाजारात उतरल्या असून प्रवाशांकडून या सेवांचा मोठ्या प्रमाणात वापर करण्यात येत आहे. देशातील काही ठिकाणी या सेवांचा वापर करणाऱ्या प्रवाशांशी टॅक्सी चालकाने गैरकृत्य करण्याचे प्रकारही उघडकीस आले आहेत. वेब-बेस्ड अथवा मोबाईल अप्लिकेशन च्या माध्यमातून टॅक्सी भाड्याने घेतलेल्या प्रवाशांच्या सुरक्षितेबाबत तातडीने उपाययोजना करण्याची आवश्यकता निर्माण झाली आहे. प्रवाशांच्या मनामधील असुरक्षिततेची भावना कमी करण्याच्या उद्देशाने या सेवांवर नियंत्रण आणण्यासाठी नियमन करणे आवश्यक आहे.
3. माहिती तंत्रज्ञानाच्या सहाय्याने प्रवासी व वाहन चालक यांच्यात संपर्क साधून देणाऱ्या ॲग्रीगेटरबाबत मोटार वाहन कायद्यात तरतूद नाही. रस्ते वाहतूक व महामार्ग मंत्रालय, नवी दिल्ली यांच्या दिनांक 25.05.2016 व मा. उच्च न्यायालय, दिल्ली यांच्या दि.11.08.2016 रोजीच्या निर्देशानुसार ॲग्रीगेटर कंपन्यांद्वारे चालविण्यात येणाऱ्या टॅक्सी सेवेचे नियमन करण्याबाबत अभ्यास करण्यासाठी दि.26/08/2016 रोजीच्या आदेशाद्वारे रस्ते वाहतूक व महामार्ग मंत्रालय, नवी दिल्ली यांनी समितीचे गठन केले आहे. रस्ते वाहतूक व महामार्ग मंत्रालय, नवी दिल्ली यांचे दि.08.10.2016 रोजीच्या पत्राद्वारे जारी केलेल्या मार्गदर्शक सूचनांच्या आधारे मुंबई शहरासाठी ॲग्रीगेटर कंपन्यांद्वारे चालविण्यात येणाऱ्या टॅक्सी सेवेचे नियमन करण्यासाठी राज्य शासनाने दि.04.03.2017 रोजीच्या अधिसूचनेद्वारे “ú-É½pÉ@úÉ¹JÅø सिटी टॅक्सी ¢ÉÉäVÉxÉÉ-2017” निर्गमित केली असून दि.20.05.2017 रोजीच्या अधिसूचनेद्वारे संपूर्ण महाराष्ट्र राज्यासाठी लागू करण्यात आली आहे. सदर योजनेस मा. उच्च न्यायालय, मुंबई येथे क्र. 1587/2017, 1730/2017, 1475/2017 व 1883/2017 या रिट याचिकानुसार आवाहन दिले आहे. त्यामुळे सदर प्रकरणी अंमलबजावणी करणे शक्य होत नाही.
4. सदर नियमातील ठळक तरतुदी खालीलप्रमाणे आहे.

ॲग्रीगेटरबाबत माहिती

1. भारतीय कायद्याखालील नोंदणीकृत संस्था.
2. माहिती तंत्रज्ञानाच्या सहाय्याने प्रवासी व वाहन चालक यांच्यात संपर्क साधून देणारी संस्था.
3. वाहनाची मालकी ॲग्रीगेटरकडे असेल किंवा अन्य परवानाधारकाची वाहने वापरता येतील.

समुच्चयकाबाबत तरतुदी

1. प्रवाशांच्या वापरासाठी वेब किंवा मोबाईल ॲप्लिकेशन उपलब्ध करून देणे.
2. वाहन व वाहन चालकाची माहिती संग्रही ठेवणे.
3. तक्रार निवारणाची सोय करणे.
4. नियंत्रण कक्ष स्थापन करणे.
5. पोलीस व परिवहन विभागास ऑनलाईन माहिती उपलब्ध करून देणे.
6. प्रवाशाला भाड्याची पावती देणे.
7. हेल्पलाईन नंबर प्रदर्शित करणे.
8. आणीबाणी प्रसंगासाठी एसओपी तयार करणे.
9. प्रवाशांच्या नातेवाईकांना रियल टाईम लोकेशन उपलब्ध करून देणे.

वाहनाबाबत माहिती

1. मोटार वाहन कायदा, 1988 च्या कलम 74 खालील कंत्राटी वाहतूकीचा परवाना असणारे वाहन.
2. जीपीएस/जीपीआरएस, पॅनिक बटणयुक्त ॲप आधारित भाडेमीटर असणारे वाहन.
3. किमान 980 सीसी इंजिनक्षमता. किमान 30 टक्के वाहने 1400 सीसी पेक्षा जास्त इंजिन क्षमता असलेली
4. पेट्रोल आणि सीएनजी/ एलपीजी/ हायब्रीड/ इलेक्ट्रीकल इंजिन असणारे वाहन.
5. वयोमर्यादा 20 वर्षे.

6. सध्याच्या काळी-पिवळी व फ्लीट टॅक्सी परवानाधारकांना या योजनेत येण्यासाठी परवानगी.
7. परिवहन प्राधिकरणाने निर्धारित केल्याप्रमाणे भाडे आकारण्यात येईल.

वाहन चालकाबाबत माहिती

1. वैध परवाना व बॅज आवश्यक.
2. चारित्र्य पडताळणी आवश्यक.
3. मागील 7 वर्षात कोणत्याही दखलपात्र गुन्ह्याची नोंद नसावी.
4. समुच्चयकाने दरवर्षी वाहन चालकास प्रशिक्षण देणे व आरोग्य तपासणी करणे आवश्यक.

समुच्चयकाच्या अनुज्ञप्तीबाबत तरतूदी

1. अर्ज प्रक्रिया शुल्क रु.1,00,000/-.
2. बॅक गॅरंटी रु. 5,000/-.
3. अनुज्ञप्तीची वैधता 5 वर्षे.

ई-रिक्षा / ई-कार्ट या वाहनाच्या नियमनाबाबत धोरण

पार्श्वभूमी :- रस्ते वाहतूक व महामार्ग मंत्रालय, नवी दिल्ली यांनी क्र. GSR 709(E) दिनांक 08/10/2014 रोजीच्या अधिसूचनेद्वारे केंद्रिय मोटार वाहन नियम, 1989 च्या नियम 2 मध्ये सुधारणा करून 2(cb) व 2(cc) द्वारे ई-रिक्षा व ई-कार्ट या वाहनांची व्याख्या विहित केली आहे. दि.07/01/2015 रोजी मोटार वाहन अधिनियम, 1988 मध्ये कलम 2(अ) नव्याने समाविष्ट करून ई-रिक्षा व ई-कार्ट यांची व्याख्या विहित केली असून कलम 7 मध्ये पोटकलम (1) नंतर नवीन परंतुक समाविष्ट करून ई-रिक्षा व ई-कार्ट वाहन चालविण्याच्या अनुज्ञप्तीकरिता हलके मोटार वाहन चालविण्याच्या 1 वर्षाच्या अनुभवाच्या अटीमधून सूट दिली आहे. त्याचबरोबर पत्र क्र. RT/11036/80/2012-MLU, दि.09/06/2015 नुसार या वाहनांच्या नियमनाबाबत कार्यवाही करावी म्हणून निर्देश दिले आहेत. केंद्र शासनाने नंतर त्यांची अधिसूचना क्रमांक क्र.एस.ओ. 2812(ई) दि.30/08/2016 अन्वये ई-रिक्षा व ई-कार्ट वाहनास मोटार वाहन अधिनियम, 1988 च्या कलम 66(1) मधील परवान्याच्या आवश्यकतेबाबतच्या तरतूदीमधून वगळले आहे.

2. ई-रिक्षा धोरण - राज्यात ई-रिक्षा / ई-कार्ट पार्श्वभूमीवर या वाहनांच्या नियमनाबाबत पुढीलप्रमाणे धोरण ठरविण्यात येत आहे.

(1) मोटार वाहन अधिनियमामध्ये ई-रिक्षा करिता वाहनाचा स्वतंत्र संवर्ग निर्माण करण्यात आला असून सदर संवर्ग तीनचाकी ऑटोरिक्षा (एल-5एम व एल-5एन वर्ग) किंवा त्यासारख्या वाहनाशी संलग्न करू नये.

(2) सदर वाहनांची नोंदणी परिवहन संवर्गात करावी.

(3) मोटार वाहन अधिनियम, 1988 च्या तरतूदीप्रमाणे अनुज्ञप्ती देण्याची कार्यवाही करावी. ई-रिक्षा वाहनांच्या चालकांना महाराष्ट्र मोटार वाहन नियम, 1989 च्या नियम 4 मधील तरतूदीनुसार सार्वजनिक सेवा वाहन चालविण्याबाबत प्राधिकार पत्र मंजूर करावे तसेच नियम 21(11) मधील विहित केल्यानुसार लॅमिनेटेड स्वरूपातील ओळखपत्र जारी करावे.

(4) ई-रिक्षा / ईकार्ट प्रकारच्या वाहनांसाठी वाहन उत्पादकाने अथवा एखाद्या संस्थेने वाहनासंदर्भात केंद्रिय मोटार वाहन नियम, 1989 च्या नियम 126 मध्ये नमूद संस्थांकडून Type Approval प्रमाणपत्र प्राप्त केल्यानंतर होमोलोगेशन पोर्टलवर (Homelagation Portal) उपलब्ध साठ्यातून विक्री प्रमाणपत्रे जारी केल्यास वाहनांची नोंदणी करावी.

(5) अनुज्ञप्ती प्राधिकारी यांनी अनुज्ञप्ती जारी करण्यापूर्वी, अनुज्ञेय असणाऱ्या व्यक्तींनी रहदारी विषयक नियमांचे, चिन्हांचे आणि वाहन चालविण्याबाबत केंद्रिय मोटार वाहन नियम, 1989 च्या नियम 8(अ) मधील तरतूदीनुसार वाहतुकीचे प्रशिक्षण घेण्यात आल्याबाबतचे प्रमाणपत्र प्राप्त केले असल्याची खात्री करून घ्यावी.

(6) स्थानिक परिस्थितीनुसार सदर वाहनांकरिता विशिष्ट मार्ग अथवा क्षेत्र देण्यात यावे आणि सदर वाहनाची वाहतूक एखाद्या विशिष्ट रस्त्यावर किंवा रस्त्याच्या काही भागांकरिता किंवा विशिष्ट क्षेत्राकरिता असावी.

3. ई-रिक्षा / ई-कार्ट या वाहनाच्या नियमनाबाबत सर्वसाधारण अटी व शर्ती -

(1) ई-रिक्षा / ई-कार्ट चालकाकडे संबंधित वर्गाची वैध अनुज्ञप्ती असणे अनिवार्य आहे.

(2) ई-रिक्षा / ई-कार्ट चालविणाऱ्या चालकाकडे उक्त वर्गाच्या वैध अनुज्ञप्तीसह सार्वजनिक सेवा वाहन चालविण्याचे

प्राधिकारपत्र आणि लॅमिनेटेड स्वरूपातील ओळखपत्र असावे.

(3) अर्जदारास स्थानिक भाषेचे ज्ञान व स्थानिक क्षेत्रातील स्थळांची माहिती असावी.

(4) अर्जदाराविरुद्ध मागील 1 वर्षामध्ये कोणत्याही प्रकारचा दखलपत्र गुन्हा नोंद झाला नसल्याचा पोलीस विभागाचा

(PVR) दाखला.

(5) चालकाकडून शासनाच्या, निमशासकीय किंवा खाजगी कंपनीमध्ये कायस्वरूपी नोकरीत नसल्याबाबतचा दाखला, ii तसेच त्यांच्या नावे अन्य लोकसेवा वाहन (PSV) नोंदणीकृत नसल्याबाबत प्रतिज्ञापत्र सादर करावे

(6) ई-रिक्षा वाहनांना इलेक्ट्रॉनिक मीटर बसविणे अनिवार्य असेल. तसेच प्रादेशिक परिवहन प्राधिकरणांनी इतर स्थानिक रिक्षांबाबत निश्चित केलेल्या भाडे दराप्रमाणे भाडे आकारणे अनिवार्य असेल.

(7) विविध हेल्यलाईन क्रमांक आणि वाहन चालक यांच्याबाबतची माहिती सदर ई-रिक्षा वाहनांमध्ये प्रदर्शित करणे बंधनकारक असेल.

(8) ई-रिक्षामधून आसनक्षमतेपेक्षा जास्त प्रवाशांची वाहतूक करू नये. तसेच चालकाने त्याच्या बाजूला प्रवाशांना बसू देऊ नये आणि वाहनातून उभ्या प्रवाशांची वाहतूक करू नये.

(9) प्रादेशिक / उप प्रादेशिक परिवहन अधिकाऱ्यांनी यांनी विनिर्दिष्ट केलेले क्षेत्र, मार्ग अथवा मार्गाचा काही भाग या भागातच सदर ई-रिक्षा वाहनाद्वारे प्रवासी वाहतूक करावी तसेच अन्य स्थानिक प्राधिकरणाने प्रतिबंधित केलेल्या क्षेत्रात वाहनाचा वापर करू नये.

(10) सदर वाहनामध्ये प्रथमोपचार पेटी आणि अग्नीशमन यंत्र ठेवणे अनिवार्य राहिल.

(11) सदर ई-रिक्षा वाहनास केंद्रिय मोटार वाहन नियम, 1989 च्या नियम 104 मध्ये विहित केल्याप्रमाणे रिफ्लेक्टर्स लावणे बंधनकारक राहिल.

(12) सदर ई-रिक्षाची सर्व विधीग्राह्य कागदपत्रे उदा.नोंदणीप्रमाणपत्र, वाहनाचा विमा, लागू असल्यानुसार करभरणा पुरवा व योग्यता प्रमाणपत्र तसेच चालकाची अनुज्ञप्ती सोबत बाळगणे अनिवार्य राहिल.

(13) सदर वाहनाच्या चालकाने गुंगीकारक औषधद्रव्ये आणि मनोव्यापारावर प्रभाव करणारे पदार्थ सेवन करून किंवा मद्यपान करून वाहन चालवू नये. वाहन चालविताना कोणत्याही प्रकारचे संगीत वाजणाऱ्या यंत्राचा वापर करू नये.

(14) सदर वाहनाच्या चालकाने प्रवाशांशी सौजन्याने वागावे.

(15) जर वाहनामध्ये इतर प्रवाशांकडून महिला प्रवाशासोबत असभ्य वर्तणूक/शोषण यासारखे प्रसंग घडले तर अशा प्रसंगामधील महिलेस चालकाने नजिकच्या पोलीस स्टेशनमध्ये घेऊन जावे व अशा प्रसंगाबाबतची माहिती पोलीस स्टेशनला द्यावी.

(16) ई-रिक्षा चालकाने महाराष्ट्र मोटार वाहन नियम, 1989 च्या नियम 21 व 22 मधील नमूद केलेल्या तरतूदींचे पालन करावे.

(17) सदर L5M वर्गवारी बॅटरीवर चालणाऱ्या रिक्षा व ई-रिक्षांना परवाना नसल्याने एक मालक एकापेक्षा जास्त रिक्षा घेऊ शकतो. प्रादेशिक परिवहन प्राधिकरण यांनी स्वयंरोजगारासाठी एका व्यक्तीस एक परवाना जारी करण्याबाबत निर्णय घेण्यात आलेला आहे. या पार्श्वभूमिवर राज्य परिवहन प्राधिकरण यांचे ठराव क्र.24.2019 नुसार याबाबत शासनाने एक समिती नेमुन धोरणात्मक निर्णय घेण्यात यावा असा ठराव घेतला आहे.त्यानुसार धोरणात्मक निर्णय होईपर्यंत स्वयंरोजगाराचे साधन म्हणून एका व्यक्तीस एक ई-रिक्षा नोंदणी करण्यात यावी.

(18) स्थानिक गरजेनुसार संबंधित प्रादेशिक / उप प्रादेशिक परिवहन अधिकाऱ्यांना अतिरिक्त मार्गदर्शक तत्वे समाविष्ट करता येतील वा चालनाबाबत अन्य शर्ती/अटी लागू करता येतील.

शेअर-ए-रिक्षा/टॅक्सी योजना

टॅक्सी व ऑटोरिक्षा या कंत्राटी वाहनाचे भाडेदर हे राज्यामध्ये ठिकठिकाणी संबंधित प्रादेशिक परिवहन प्राधिकरण ठरवित असते. या भाडेपध्दतीमध्ये एकट्या प्रवाशाने संपूर्ण रिक्षा भाड्यासाठी घेतलीतरी त्यास तेवढ्या अंतरासाठी मिटरनुसार देय असणारे भाडे द्यावे लागते. तथापी, एकाच ठिकाणी जाणाऱ्या विविध प्रवाशांना एकट्याने टॅक्सी किंवा ऑटोरिक्षा भाड्याने घेणे महागडेठरते. म्हणून राज्यात प्रवाशांच्या मागणीनुसार विविध ठिकाणी, परिवहन कार्यालयांमार्फत सर्वेक्षण करून शेअर-ए-रिक्षा व टॅक्सी योजना राबविली जाते.

सदर योजने अंतर्गत ऑटोरिक्षासाठी / टॅक्सीसाठी मिटर प्रमाणे देय होणाऱ्या भाड्यात 33 टक्के रक्कम मिळवून येणाऱ्या रक्कमेस 3 ने भागून दरडोई भाडेदर ठरविले जाते.

प्रवाशांच्या माहितीसाठी शेअर-ए-रिक्षा व टॅक्सी योजनेअंतर्गत मंजूर मार्गाच्या प्रारंभीच्या तसेच गंतव्य स्थानाच्या टोकावर अशा ठिकाणी मार्गाचे नांव व प्रति प्रवासी देय भाडे हि माहिती असलेले फलक (स्टॅंड) लावण्यात येतात.

या योजनेमुळे प्रवाशांसह टॅक्सी व ऑटोरिक्षा चालकांना मिटर पेक्षा जादा भाडे मिळते. वैयक्तीक प्रवाशांना कमी खर्चात सेवा मिळते व सर्वात महत्वाचे म्हणजे रिक्षा/टॅक्सी या वाहनांचा पर्याप्त वापर होऊन रस्त्यावरील वाहनांची गर्दी व प्रदूषण कमी होऊन वाहतुकीस गती मिळते.

यास्तव जास्तीत जास्त ठिकाणी व आवश्यक व व्यवहार्य असल्यास शेअर-ए-रिक्षा/टॅक्सी योजना राबविण्यात येत आहेत.

शेअर-ए-टॅक्सी व शेअर-ए-ऑटोरिक्षास्टॅंड यांना संबंधित प्रादेशिक परिवहन प्राधिकरण मान्यता देते. सदर स्टॅंडची उभारणी ऽ प्रायोजित तत्वावर केली जाते.

हिंदुहृदयसम्राट शिवसेनाप्रमुख बाळासाहेब ठाकरे निराधार स्वावलंबन योजनेद्वारे आत्महत्या केलेल्या शेतकऱ्यांच्या विधवा पत्नींसाठी ऑटोरिक्षा परवाना वितरीत करण्याबाबत

राज्यातील काही भागातील टंचाई, गारपिट, अवकाळी पाऊस इत्यादी नैसर्गिक आपत्ती, कर्जबाजारीपणा व कर्ज फेडीचातगादा या कारणांमुळे झालेल्या शेतकरी आत्महत्ते प्रकरणी मयत शेतकऱ्यांच्या कुटुंबीयांस शासनाकडून तातडीची मदत रु.1.00 लक्ष एवढे सानुग्रह अनुदान देण्यात येते. सदर शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या रोखण्यासाठी महसूल व वन विभागाच्या दिनांक 24.07.2015 च्या शासन निर्णयान्वये विशेष मदतीचा कार्यक्रम शासनाच्या विविध विभागामार्फत राबविण्यात येत आहे.

2) शासनमार्फत आत्महत्येप्रकरणी मयत शेतकऱ्यांच्या वारसांना रु.1.00 लक्ष एवढी तातडीची मदतसानुग्रह अनुदान म्हणून देण्यात येत असलीतरी अशा कुटुंबातील कर्ता पुरुष मयत झाल्याने अशा मयत शेतकऱ्यांच्या परिवारास चरितार्थाचे कायमस्वरूपी साधन उपलब्ध होण्याच्या दृष्टीने अशा मयत शेतकऱ्यांच्या विधवा महिलांना विशेष बाब म्हणून ऑटोरिक्षा परवाने वितरीत करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. बुलढाना अर्बन को.ऑ.क्रेडीट सोसायटी यांनी आत्महत्या केलेल्या शेतकऱ्यांच्या विधवांसाठी ऑटोरिक्षाकरीता 100% कर्जपुरवठा करण्याची तयारी दर्शविली. यासर्व बाबी विचारात घेऊन शासनाने दिनांक 21.01.2016 रोजी शासन निर्णयान्वये "हिंदुहृदयसम्राट शिवसेनाप्रमुख बाळासाहेब ठाकरे निराधार स्वावलंबन योजना" राबविण्याचा निर्णय घेतला आहे.

3) **सदर शासन निर्णयानुसार पुढीलप्रमाणे निर्णय घेतले आहेत.**

- 1) आत्महत्या केलेल्या शेतकऱ्यांच्या विधवा पत्नीसाठी नियमित उत्पन्नाचे साधन उपलब्ध होण्याच्या दृष्टीने विशेष बाब म्हणून विधवा पत्नीच्या नावे ऑटोरिक्षा परवाना वितरीत सदर योजनेद्वारे मान्यता दिली. तसेच, केंद्र शासनाने दि.13.11.1997 च्या पत्रान्वये दिलेल्या निर्देशानुसार राज्य शासनाने दि.26.11.1997 रोजी अधिसूचनेद्वारे मुंबई, ठाणे, पुणे, नागपूर, सोलापूर, नाशिक व औरंगाबाद या शहरातील ऑटोरिक्षाची संख्या सिमीत करण्याचा निर्णय घेऊन नवीन परवाने देण्यावर घातलेले निर्बंध आत्महत्या केलेल्या शेतकऱ्यांच्या विधवा महिलांच्या बाबतीत सदर शासन निर्णयान्वये शिथिल करण्यात येत आहेत.

- 2) ऑटोरिक्षा खरेदी करण्यासाठी 100% कर्ज पुरवठा होण्यासाठी सदर कर्ज पुरवठा राज्यातील वित्त पुरवठा करणाऱ्या बँका व तत्सम वित्त संस्थांकडून करण्यात यावा.
- 3) महसूल व वन विभागाच्या दिनांक 19.12.2005 व दिनांक 22.01.2006 च्या शासन निर्णयान्वये रु.1.00 लक्षसानुग्रह अनुदान देण्यात आले व त्यासाठी ते पात्र ठरविले आहे अशाच शेतकऱ्यांच्या विधवा ऑटोरिक्षा परवाना मिळण्यासाठी पात्र राहतील.
- 4) ऑटोरिक्षा परवाना जारीकरताना परवाना धारकाकडे बँज व लायसन्स असणे आवश्यक आहे. या योजनेमध्ये शेतकऱ्यांच्या विधवांसाठी या अटी मधूनसूट देण्यात येत आहे.
- 5) सदर ऑटोरिक्षा स्थानिक प्रादेशिक परिवहन प्राधिकरणाने मान्यता दिलेल्या इंधनावर चालणाऱ्या राहतील.
- 6) अशा आत्महत्या केलेल्या शेतकऱ्यांच्या कुटुंबास शासनाने दिलेल्या रु.1.00 लक्षसानुग्रह अनुदानापैकी पोस्ट/बँकेच्या मासिक प्राप्ती योजनेमध्येजमा असलेलीसत्तरहजार रुपयांची ठेव रक्कम बँकेकडून कर्जपुरवठा घेतानासदर लाभार्थी कर्जासाठीहमी म्हणून वापरू शकतील.
- 7) सदर योजनेद्वारे विधवा महिलांना परवाना वितरीत केल्यानंतर त्याबाबतचे पालकत्व संबंधित स्थानिक प्रादेशिक/उप प्रादेशिक परिवहन अधिकऱ्यांकडे राहिल. त्यांनीसदर ऑटोरिक्षा चालविण्यासाठी पात्र व्यक्तींची अथवा त्रयस्त व्यक्तींची निवड करण्यासाठी विधवा महिला परवाना धारकांना मदत/मार्गदर्शन करावे. त्याचबरोबर अशा व्यक्तींद्वारे परवाना धारकांसोबत ठरविलेली रक्कम परवाना धारकांच्या बँक खात्यात दररोज जमा होत असल्याबाबत त्यांनी लक्ष ठेवावे. तसेच शक्यतोसदर व्यक्तीस/त्रयस्त व्यक्तीस अशा परवाना धारकाने घेतलेल्या ऑटोरिक्षाच्या कर्जाबाबत जामीनदार म्हणून नियुक्त करावे.
- 8) उपरोक्त योजनेसदर शासन निर्णय जारीकेल्याच्या दिनांकापासून सुरु होईल आणि या शासन निर्णयातील परिच्छेदक्रमांक 3 मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे फक्त या दिनांकापूर्वी शासनाने पात्र लाभार्थी म्हणून घोषित केलेल्या कुटुंबास लागू राहिल.

उपरोक्त शासन निर्णयान्वये विशेष बाब म्हणून आत्महत्या केलेल्या शेतकऱ्यांच्या विधवा महिलांना ऑटोरिक्षा परवाने जारीकरण्याची कार्यवाही करावी. तसेच, आत्महत्या केलेल्या शेतकऱ्यांची यादी जिल्हाधिकारी यांच्याकडून प्राप्त करून त्यांना या योजनेबाबत अवगत करावे. तसेच, सदर योजनेचे स्थानिक वृत्तपत्रात व्यापक प्रसिध्दी देण्यास सर्व प्रादेशिक परिवहन अधिकारी व सर्व उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी यांना सूचना देण्यात आल्या. त्याअनुषंगाने आवश्यक कागदपत्रांची पूर्तता करणाऱ्या आत्महत्या केलेल्या शेतकऱ्यांच्या विधवा महिलांना इरादापत्रे देण्यात आलेली आहेत.

महिलांसाठी आरक्षित परवान्यांचे वाटपाबाबत

सन 2014 मध्ये राज्यातील रद्द/व्यपगत झालेले ऑटोरिक्षा परवाने ऑनलाईन लॉटरी ड्रॉ पद्धतीने वाटप करण्यात आले. सदर लॉटरी मध्ये 385 महिलांनी ऑटोरिक्षा परवान्यासाठी अर्ज केले होते. ऑटोरिक्षा/टॅक्सी परवान्यांची संख्या वाढविण्याबाबत शासनास दिनांक 31.08.2015 रोजी प्रस्ताव सादर केला होता. सदर प्रस्तावात महिलांसाठी 5 टक्के ऑटोरिक्षाचे परवाने राखीव ठेवावे तसेच, महिला व बालकल्याण विभाग व इतर सामाजिक संस्थाद्वारे महिला सबलीकरण व त्यांना स्वयंरोजगाराचे साधन उपलब्ध करून देण्यासाठी ऑटोरिक्षाचे/टॅक्सी चालविण्याचे प्रशिक्षण देणार येणार असल्यामुळे आवश्यक संख्येने महिला उमेदवार उपलब्ध न झाल्यास त्या जागा रिक्त ठेवून जसजश्या महिला बँज प्राप्त करतील तसतसे त्यांना First come First serve या तत्वावर वाटप करण्यात यावे असे प्रस्तावित करण्यात आले होते.

शासनाने दि.23.10.2015 रोजीच्या पत्रान्वये रद्द/व्यपगत परवान्यांचे लॉटरी पद्धतीने वाटप करताना विहित अटी व शर्ती नमूद केल्या आहेत. सदर अटी व शर्तीमध्ये एकूण जारी करावयाच्या परवान्यांच्या संख्येच्या 5 टक्के परवाने महिलांसाठी राखीव ठेवण्यात यावेत व पुरेशा महिला उमेदवार उपलब्ध न झाल्यास सदर परवाने राखीव ठेऊन जसजश्या महिला उमेदवार अर्ज करतील तसतसे त्यांना " First come First Serve" या तत्वावर परवाने जारी करण्यात यावेत, अशी अट नमूद करण्यात आली होती.

शासनाने दि.03.12.2015 रोजीच्या पत्रान्वये मुंबई महानगर क्षेत्र व नाशिक, पुणे-पिंपरी चिंचवड, सोलापूर, औरंगाबाद व नागपूर या महानगरपालिका क्षेत्रामधील ऑटोरिक्षा परवाने लॉटरी ड्रॉ पद्धतीने जारी करण्याचा निर्णय

घेतला. त्याअनुषंगाने सदर ऑटोरिक्षा परवान्यांचा लॉटरी ड्रॉ दि.12.01.2016 रोजी काढण्यात आला. त्यामध्ये परवाने वाटपाच्या संख्येमधील 5 टक्के परवाने महिलांसाठी आरक्षित ठेवण्यात आले. सदर लॉटरीसाठी एकूण 42,798 परवाने वाटपासाठी उपलब्ध होते. त्यापैकी 5% म्हणजे एकूण 2,139 परवाने महिलांसाठी उपलब्ध करण्यात आले. सदर लॉटरी ड्रॉ मध्ये एकूण 548 महिलांची (मुंबई महानगर क्षेत्रात 465 व इतर क्षेत्रात 83 महिला उमेदवार) यशस्वी उमेदवार म्हणून निवड झाली.

जसजश्या महिला उमेदवार बॅज/लायसन्स प्राप्त करून अर्ज करतील त्यांना प्रथम प्राधान्य देवून सदर आरक्षित परवान्यांचे वाटप " First come First Serve" या तत्वावर परवाना जारी करण्यास संबंधित प्रादेशिक परिवहन अधिकारी व उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी यांना देण्यात आल्या.

मुंबई महानगरक्षेत्रात महिलांच्या 5% परवान्यांपैकी म्हणजे 1316 पैकी लॉटरीत यशस्वी महिलांनंतर जागा रिक्त आहेत. यासाठीकोणत्याहीकार्यालयात महिला अर्ज करू शकतीलत्यामुळे विहित कोटा पेक्षा जास्त परवाने वाटप होऊ नये यादृष्टीने महिलांच्या परवान्यांचा अभिलेख एका ठिकाणी असणे आवश्यक असल्याने मुंबई महानगरक्षेत्र परिवहन प्राधिकरणक्षेत्रात महिलांसाठी उपलब्ध आरक्षित शिल्लक परवान्यांच्या माहितीचा अभिलेख उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, नवी मुंबई यांचेकडे जतन करण्यात यावा. परवाना प्राप्त करणेकरीता आपल्या कार्यालयाकडे महिला अर्जदारांकडून अर्ज दाखल झाल्यानंतरसदरहू अर्जाची पडताळणी करून सदर अर्जाची माहिती उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी, नवी मुंबई यांचेकडूनतयारकरण्यात आलेल्या अभिलेखात नोंद घेणेकरीता पाठविण्यात यावी असे संबंधित प्रादेशिक परिवहन अधिकारी व उप प्रादेशिक परिवहन अधिकारी यांना सूचित करण्यात आले.

महाराष्ट्र शासनाने दिनांक 13.06.2016 रोजीच्या अधिसूचनेद्वारे महाराष्ट्र मोटार वाहन नियम, 1989 मध्ये नियम 101अ नव्याने दाखलकेला असूनसदर नियमात पुढील प्रमाणेतरतूदकेली.

"महिला परवानाधारकाच्या मालकीची मोटार कॅब चालविण्याबाबत अट-महिला परवानाधारकाच्या मालकीची प्रत्येक मोटार कॅब सदैव महिला चालकानेच चालविली पाहिजे."

जसजश्या महिला उमेदवार बॅज/लायसन्स प्राप्त करून संबंधित परिवहन कार्यालयात अर्ज करीत आहेत त्यांना प्रथम प्राधान्य देवून सदर आरक्षित परवान्यांचे वाटप " First come First Serve" या तत्वावर परवाना जारी करण्यात आले.